

Gastheer van Europees kampioenschap voetballen
Oekraïne produceert elk jaar minder melk

De melkcrisis van Oekraïne

Zestig tot tachtig procent van de Oekraïense melk wordt door keuterboeren geproduceerd. De professionele melkveehouderij kampt sinds de val van de Sovjet-Unie met geldgebrek en zag de veestapel fors afnemen. Experts voorzien een grote agrarische toekomst, maar de melkproductie loopt nog steeds terug.

tekst Jerom Rozendaal

'Melkmafia opgerot!' Halverwege afgelopen mei scandeerde een groep melkveehouders deze en andere leuzen bij het Oekraïense parlement in Kiev, terwijl ze de inhoud van een melkbus letterlijk voor de voeten van de politici wierpen. De boeren protesteerden tegen de huidige melkprijzen, die volgens

hen door melkkartels bewust laag gehouden worden. 'Ik heb in geen jaren zo'n lage melkprijs meegemaakt: 27 cent per liter', vertelt Joeri Mudrik op zijn melkveehouderij in het dorpje Borodyanka, vijftig kilometer ten westen van Kiev. Maar een link met melkkartels? 'Geen idee', antwoordt hij.

'Er zijn altijd wel grote prijsverschillen tussen de seizoenen. Deze winter kregen wij bijvoorbeeld 45 cent en zomers is het altijd een stuk minder.'

Het is begin juni en het bedrijf maakt zich op voor het middagmelken van de 215 koeien die op het land grazen. Twee hoeders leiden de koeien naar de melkinstallaties. Bij gebrek aan omheining houden deze twee werknemers het vee in de gaten. Het vee laat zich gemakkelijk leiden. 'Er was vanochtend geen stroom, waardoor we niet hebben kunnen melken', verklaart Mudrik de gretigheid van de koeien. Een oude truck van de lokale melkfabriek wacht al die tijd. Met lonen van rond de 200 euro per maand speelt de wachttijd nauwelijks een rol.

Drachtscanner

Terwijl Mudrik en zijn tien collega's de koeien melken, werken anderen op het land. 'Er wordt voer voor de winter geoost', vertelt hij. Behalve 215 melkkoeien, 100 vaarzen en 250 kalveren, heeft het bedrijf ook nog eens 2000 hectare grond, waarop het graan en groente verbouwt. Een deel van de oogst wordt gebruikt om de veestapel te voeden, een ander gedeelte wordt verkocht.

Ruim een jaar na mijn eerste bezoek is er op het bedrijf weinig veranderd. Of het moet de ultrasound drachtscanner zijn. Mudrik vertelt meteen vol enthousiasme

over de scanner, die recentelijk voor 6000 euro is aangeschaft, een prijzige aanschaf, waar hij de nodige maanden mee heeft geworsteld. Met de scanner kan nu binnen een maand worden vastgesteld of een koe drachtig is, eerder duurde dit drie maanden. Mudrik verwacht dat hij hierdoor meer vat krijgt op de vruchtbaarheidsstatus van de veestapel.

Medio 2012 staat het bedrijf op het punt om holsteinbloed in de veestapel te verwelkomen. 'De Oekraïense koeien zijn twee jaar geleden geïnsemineerd met holsteinsperma en kalven over een paar weken af', zegt Mudrik. Hij verwacht dat de halfbloedholsteins tot 25 liter melk produceren, een behoorlijk stijging in verge-

lijking met de huidige 21 liter. In de winter, als het kwik tot onder de min twintig zakt en de koeien in primitieve grupstallen staan, loopt de melkproductie terug tot 18 liter.

Rente van twintig procent

De melkveehouderij in Borodyanka is typerend voor de sector in Oekraïne, die na de val van de Sovjet-Unie in 1991 in een enorme crisis belandde, waarbij de melkproductie halveerde tot 11 miljoen ton per jaar. De voormalige collectieve staatsbedrijven, kolchozen, werden onder de voormalige arbeiders verdeeld, maar zonder leiding, infrastructuur en vereniging raakten deze bedrijven al gauw in ongebruik, terwijl de koeien massaal naar de slachtbank gingen. Tijdens een autorit door het voormalige Sovjetland doemen verlaten kolchozen links en recht van de weg op.

Een aantal van de werkloze kolchozen werd in de loop van de jaren negentig door zakenlieden gekocht. De bedrijven maakten een doorstart, maar modernisering bleven uit. Door geldgebrek en een slecht investeringsklimaat als gevolg van de instabiele politieke situatie, corruptie, beperkte rechtszekerheid en instabiele melkprijzen investeerde en investeert vrijwel niemand in de sector. De melkproductie blijft hierdoor teruglopen.

De vervallen gebouwen op het bedrijfsterrein van de melkveehouderij in Borodyanka herinneren aan het grote Sovjetverleden. Het bedrijf staat in het dorp bekend onder de Sovjetnaam 'Lenin-kolchoze'. 'Ooit liepen hier 2000 melkkoeien rond', vertelt Mudrik, die een terugkeer naar deze aantallen onrealistisch acht. 'Waar halen we het geld vandaan?' Met rentes van 20 procent en met lage, instabiele melkprijzen zijn boeren in Oekraïne verre van gemotiveerd om te investeren.

Huis-tuin-en-keukenboeren

'Sinds 2009 kom ik regelmatig in Oekraïne en sinds die tijd zijn de hoge rentepercentages en de korte looptijd van de leningen een belangrijk thema', vertelt Rudie Brok van The Friesian, een adviesbureau voor de melkveesector uit Leeuwarden.

The Friesian voert sinds enkele jaren projecten uit in Oekraïne om op korte termijn, zonder veel investeringen, de melkproductie te verbeteren. 'Bij sommige bedrijven beginnen we echt met de basisbeginselen voor een goede melkproductie. Zo hebben we bij verschillende bedrijven het belang van het lucht- en waterdicht afdekken van ruwvoer moeten uitleggen', vertelt Brok.

Na de val van de Sovjet-Unie voltrok zich een andere opmerkelijke ontwikkeling in

Koeien verzamelen voor melktijd op een professioneel melkveebedrijf in Oekraïne

Goede opbrengsten van vruchtbare aarde

Een overkapping dient als stal

Een melkinstallatie voor 200 koeien

De melkstal is eenvoudig

Melken kost het nodige bukwerk

De tankwagen wacht geduldig

Koeienhoedsters houden het vee in de gaten

de melkveehouderij. Terwijl de professionele bedrijven failliet gingen, bloeide het koeienbezit op het arme platteland op. Met een gemiddeld inkomen van 100 euro per maand zijn dorpsbewoners afhankelijk van hun eigen moestuin en houden ze een varken en koe om wat bij te verdienen. Tussen de zestig en tachtig procent van de melkproductie komt volgens schattingen voor rekening van deze huis-tuin-en-keukenboeren die gemiddeld anderhalve koe hebben.

Graanschuur van Europa

Maar de productie onder dergelijke keuterboeren loop terug, stelt Dario Marchetti, directeur van het Franse Danone, dat drie melkfabrieken in Oekraïne heeft. 'Het land heeft een melkcrisis en de productie loopt elk jaar terug', vertelt hij. 'Gaandeweg het jaar zijn we steeds gedwongen een aantal van onze minst winstgevendende producten zoals melk en karnemelk uit de productie te halen.' Volgens Marchetti sterven de miljoenen koeienhouders langzaam uit. 'De jeugd neemt het niet over van de bejaarden en het platteland vergrijsd in rap tempo.'

Ondanks de droevige constatering van Marchetti zijn deskundigen, de Italiaan inclusief, vol lof over het agrarische potentieel van Oekraïne, dat zo groot is als Frankrijk en België bij elkaar. De 'graanschuur van Europa' heeft

niet alleen véél land, de tsjernozem (zwarte aarde) is ook nog eens zeer vruchtbaar. De voormalig Nederlandse minister van Landbouw Cees Veerman constateerde tijdens een bezoek aan Oekraïne eens dat de grond zó vruchtbaar is, dat als je een vinger in de grond steekt, die meteen wortel schiet.

Buitenlandse kapitaalinjecties

Experts menen dat Oekraïne met de nodige investeringen de landbouwproductie minimaal kan verdubbelen. 'We willen de jaarlijkse graanproductie van 40 miljoen ton opkrikken naar 80 miljoen ton in 2020', vertelt de Oekraïense minister van Landbouw Nikolay Prysyzhnyuk. In aanloop naar het EK voetbal is de beleidsbepaler erg gretig om een buitenlandse journalist te woord te staan.

Doordat het geld in Oekraïne ontbreekt, smacht de agrarische sector naar buitenlandse kapitaalinjecties. 'Nederlanders hebben de laatste jaren geïnvesteerd in de sectoren waarin de problemen het grootst zijn: de melkveehouderij en de groente-teelt', vertelt Prysyzhnyuk en verklaart daarmee zijn liefde voor Nederland. Eén van deze Nederlandse investeerders is de Brabander Antoon Smits, die een paar ton investeerde in een nieuwe melkstal met

ruimte voor 600 koeien. Eind vorig jaar werd de nieuwe stal geopend.

Corrupt overheidsbeleid

Meeuwes Brouwer, landbouwtattaché van de Nederlandse ambassade in Kiev, schat het aantal Nederlandse boeren in Oekraïne op vijftien. 'In omringende landen is dit aantal veel hoger. Dat er dat zo weinig zijn komt mede doordat Oekraïne geen deel uitmaakt van de EU'.

Hoewel de Oekraïense minister van Landbouw de komst van Nederlandse boeren toejuicht, kijken potentiële Nederlandse investeerders vooral naar de ervaringen van de Nederlandse boeren, meent Brouwer, en die zijn niet altijd positief. 'Wij zijn vorig jaar tonnen aan euro's misgelopen door de exportverboden en quota', vertelt de Groningse boer Kees Huizinga,

die in tien jaar tijd een landbouwimperium opbouwde van ruim 14.000 hectare, enkele honderden koeien en die recent startte met varkens. Het grillige, niet-transparante en ook corrupte overheidsbeleid is één van de barrières die buitenlandse investeringen in de weg staan.

Daarnaast kunnen agrarische ondernemingen geen land kopen. Op het moment dat de kolchozen en de landbouwgrond onder de dorpsbewoners werd verdeeld, riep de overheid een wet in het leven die de verkoop van landbouwgrond verbiedt. Onduidelijkheid over deze wet houdt de gemoederen bezig. De politiek discussieert al jaren over de afschaffing ervan. In afwachting hiervan zijn velen niet bereid langdurige contracten aan te gaan, waardoor agrarische ondernemingen feitelijk op los zand gebouwd zijn. |

Melk voor de kalveren per paardenwagen

Opening nieuwe melkstal van Antoon Smits eind 2011 door de gouverneur van Kiev

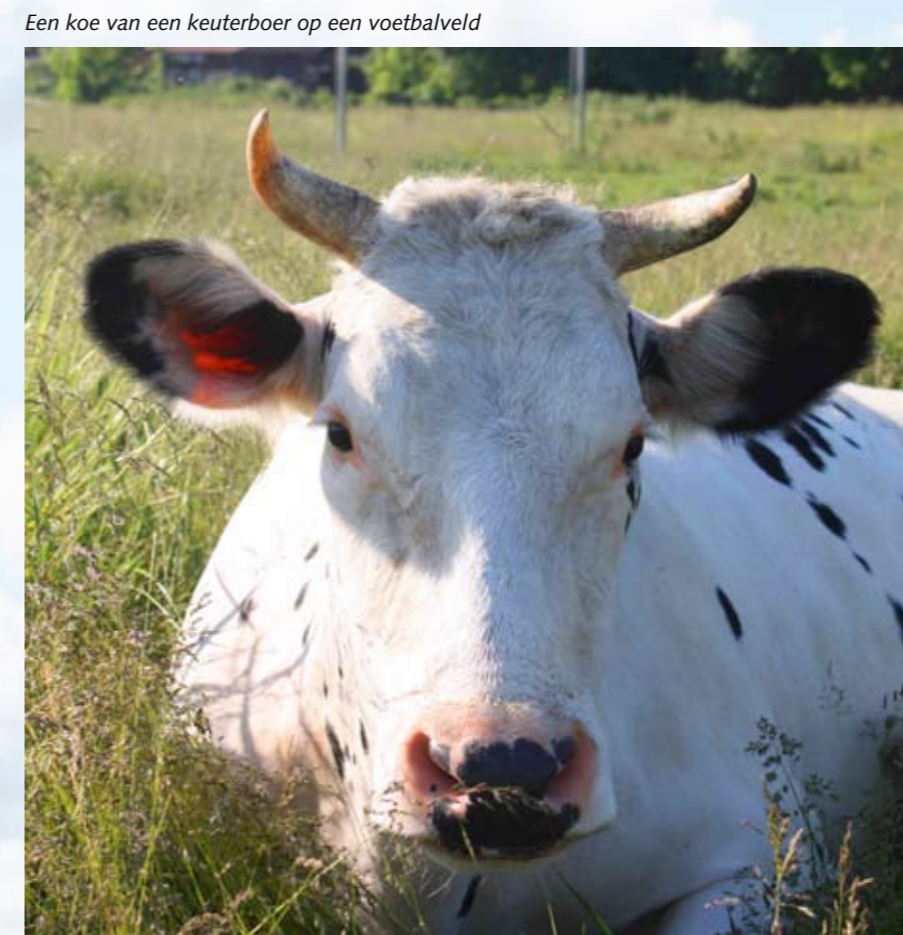
Gras wordt ingekuuld met een rupstrekker

Koeien zorgen voor pensioenaanvulling

De Oekraïner Nikolai Bulach (72), die 80 euro pensioen per maand ontvangt, is een van de miljoenen Oekraïense koeieneigenaren. Net buiten Kiev waakt hij op een weiland over acht koeien. Twee koeien zijn van hem en de overige koeien van andere bejaarde dorpsbewoners. 'We hoeden om beurten. De koeien zorgen voor aanvulling van mijn pensioen', vertelt hij. De melk verkoopt Bulach aan bekenden voor een euro per liter, terwijl sommigen aangewezen zijn op melkfabrieken. Omdat de melk van slechte kwaliteit is, ontvangen zij minder dan 20 cent per liter.

Melk wordt verkocht in gebruikte bierflessen

Een koe van een keuterboer op een voetbalveld